

Европейски съд по правата на човека

Лоизиду срещу Турция

(Loizidou v. Turkey, Reports 96-VI, vol. 26)
15318/89

Решение от 18 декември 1996 г.

(резюме*)

Чл. 1, ал. 1, изр. 1 от Протокол №1: право на необезпокоявано ползване от собствеността; **чл. 8 от ЕКПЧ**: право на зачитане на дома; **чл. 49 ЕКПЧ**¹: спорове относно юрисдикцията на Европейския съд; **чл. 1 ЕКПЧ**: понятието "юрисдикция" на държавата

Принципите, които стоят в основата на Конвенцията, не могат да се тълкуват и прилагат във вакуум. При решаването на спорове относно собствената му юрисдикция, Съдът трябва да вземе предвид и всички относими правила на международното право, като държи сметка за специалния характер на Конвенцията като договор за правата на човека.

Понятието "юрисдикция" по чл. 1 от Конвенцията не се ограничава до националната територия на договарящата държава. Отговорността на договарящите държави може да бъде ангажирана вследствие на действия или бездействия на техните органи, които имат последици извън собствената им територия. Големият брой войски на Турция, активно ангажирани в Северен Кипър, правят очевиден факта, че нейната армия упражнява действителен цялостен контрол върху тази част на острова. Такъв контрол, съгласно приложимия критерий и при обстоятелствата по делото, води до нейната отговорност за политиката и за действията на "Турската република Северен Кипър". Засегнатите от такива политика или действия, следователно, попадат под юрисдикцията на Турция по смисъла на чл. 1 от Конвенцията.

Постоянното отказване на достъп на жалбоподателката до имотите ѝ в Северен Кипър съставлява намеса при осъществяването на правата ѝ по чл. 1 от Протокол №1, която при изключителните обстоятелства на случая не може да се разглежда като лишаване от собственост или като контрол върху ползването по смисъла на първата и втората алинея на чл. 1 от Протокол №1. Тя, обаче, очевидно попада в хипотезата на първото изречение на тази разпоредба. Създаването на спънки може да съставлява нарушение на Конвенцията, точно както и една правна пречка.

Факти по делото

Жалбоподателката - гражданка на Кипър, израснала в Кирения в Северен Кипър. През 1972 г. се омъжила и се преместила да живее със съпруга си в Никозия.

---

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

¹ Номерът на текста, както и на споменатия по-долу чл. 46, е от преди изменението на Конвенцията с Протокол № 11.

Тя претендира, че е собственица на няколко парцела земя в Кирения. Твърди, че преди 20 юли 1974 г., когато Турция е окупирала Северен Кипър, върху един от тях е било започнало строителство на жилищна сграда и един от апартаментите в нея е бил предназначен за дом на семейството ѝ. Собствеността ѝ върху имотите се установява от удостоверения за регистрирането им, издадени от компетентните власти в Кипър в момента на тяхното придобиване. Жалбоподателката поддържа, че турските сили са ѝ пречели и все още ѝ пречат да се върне в Кирения и "мирно да се ползва" от своята собственост.

На 19 март 1989 г. тя участвала в шествие, организирано от женската група "Жените се завръщат у дома" в с. Лимбия, близо до турското село Акинчилар в окупираната зона на Северен Кипър. Целта на похода била да се демонстрира правото на гръцките кипърски бежанци да се върнат в своите домове. Водейки група от 50 демонстранти, жалбоподателката се изкачила на един хълм срещу църквата на Светия кръст в окупираната от турците част на Кипър, като минала през поста на ООН. Когато достигнали двора на църквата, демонстрантите били заобиколени от турски войници, които им попречили да се придвижат по-нататък. Жалбоподателката била задържана от турската кипърска полиция и върната с линейка в Никозия. Тя била освободена около полунощ, след задържане от повече от 10 часа.

Съгласно чл. 159, ал. 1, б."б" от конституцията на "Турската република Северен Кипър" ("ТРСК"), всички недвижими имоти, сгради и съоръжения, които са намерени изоставени на 13 февруари 1975 г. при провъзгласяването на Турската федерирана държава на Кипър или които се считат от закона за изоставени или безстопанствени след посочената по-горе дата, или които би трябвало да бъдат във владение или контрол на обществото, даже и тяхната собственост все още да не е установена, и се намират в границите на ТРСК към датата 15 ноември 1983 г., са собственост на ТРСК въпреки факта, че не са вписани по този начин в регистрите за земята, които следва да бъдат съответно изменени.

На 22 януари 1990 г. турският министър на външните работи депозирал пред генералния секретар на Съвета на Европа декларация по чл. 46 от Конвенцията, с която заявил от името на правителството на Република Турция, че "то признава като задължителна *ipso facto* и без специално споразумение юрисдикцията на Европейския съд по правата на човека по всички въпроси, отнасящи се до тълкуването и прилагането на Конвенцията, които са свързани с упражняването на юрисдикция по смисъла на чл. 1 от Конвенцията в границите на националната територия на Република Турция и при положение, че такива въпроси преди това са били разгледани от Комисията в рамките на правомощията, предоставени ѝ от Турция". В декларацията се казвало, че тя "се прилага по въпроси, поставени във връзка с факти, включително и решения, основаващи се на такива факти, които са настъпили след датата на депозиране на настоящата декларация".

Тази декларация, направена за срок от три години от датата на депозирането ѝ, била подновена за нов срок от три години, считано от 22 януари 1993 г., с по същество същата формулировка.

Резюме на решението на Европейския съд

В жалбата си до Комисията от 22 юли 1989 г. г-жа Лоизиду се е оплакала, че задържането ѝ съставлява нарушение на [чл. чл. 3, 5 и 8](#) от Конвенцията, както и

че отказът да ѝ бъде даден достъп до имотите ѝ представлява продължавано нарушение на чл. 8 от Конвенцията и на чл. 1 от Протокол № 1.

От Съда жалбоподателката иска да обяви, че държавата-ответник отговаря за продължаваното нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 и на чл. 8, че ѝ дължи справедливо обезщетение, както и че има задължение да ѝ осигури свободно упражняване на правата ѝ в бъдеще, в съответствие с констатацията за нарушения на Протокола и на Конвенцията.

Според кипърското правителство, Съдът има юрисдикция *ratione temporis* да разгледа делото на жалбоподателката, защото турската декларация по чл. 46 от Конвенцията не изключва компетентността по отношение на нарушения, разгледани от Комисията след турската декларация от 22 януари 1990 г. Така Турция отговаря за продължаваните нарушения, от които се оплаква жалбоподателката, в периода след 28 януари 1987 г. – датата, на която е признала компетентността на Европейската комисия. При всички положения Турция отговаря за нарушенията, които са продължили в периода след 22 януари 1990 г. и са били разгледани от Комисията. В окупираната от Турция територия все още е налице едно продължавано състояние на нещата, което е в нарушение на правата на жалбоподателката по чл. 8 от Конвенцията и чл. 1 от Протокол № 1.

В писменото си изложение пред Съда турското правителство изтъква, че жалбоподателката е била лишена по необратим начин от собствеността си в Северен Кипър с акт на "правителството на Турската република Северен Кипър", не по-късно от 7 май 1985 г. Този акт не представлява акт на упражняване на "юрисдикция" от страна на Турция по смисъла на чл. 1 от Конвенцията. Според правителството, Турция не е нарушила правата на жалбоподателката по чл. 8 от Конвенцията.

Жалбоподателката и кипърското правителство поддържат, че след турската окупация на Северен Кипър ѝ е бил отказан достъп до нейната собственост и в резултат от това тя е загубила контрола върху нея. Според тях това представлява продължавана и неоправдана намеса при упражняването на нейното право на мирно ползване от собствеността, в нарушение на чл. 1 от Протокол № 1, както и продължавано нарушение на правото на зачитане на дома ѝ по чл. 8 от Конвенцията.

Турското правителство оспорва това твърдение и поддържа главно, че Съдът няма юрисдикция *ratione temporis* да го разгледа.

I. По предварителните възражения на правителството

Съдът припомня, че в решението си по предварителните възражения, направени по делото², е приел, че съгласно чл. 46 от Конвенцията договарящите държави могат да ограничат приемането на юрисдикцията му до факти, осъществили се след депозирането на декларацията, както е направила Турция в декларацията си от 22 януари 1990 г., и, следователно, юрисдикцията на Съда обхваща единствено твърденията на жалбоподателката за продължавано нарушение на правото ѝ на собственост след тази дата. Със същото решение Съдът е приел, че следва да се произнесе по възражението *ratione temporis* едновременно с произнасянето си по съществуването на спора.

A. Формулировката на декларацията по чл. 46

---

² Лоизиду срещу Турция (предварителни възражения), А-310, решение от 23 март 1995 г.

Според кипърското правителство, формулировката на турската декларация по чл. 46 е двусмислена. В последното ѝ изречение не става ясно дали думите "които са настъпили след датата на депозиране на настоящата декларация" се отнасят до "решенията" или до "фактите". Поддържат, че органите по Конвенцията имат юрисдикция от момента на ратифицирането ѝ, освен при наличието на изрично и недвусмислено формулирано ограничение *ratione temporis*, каквото отсъства в случая.

Съдът не възприема този аргумент и намира за достатъчно ясно изразено намерението на Турция да изключи от юрисдикцията му всички въпроси, които се поставят във връзка с факти, осъществени се преди датата на депозиране на декларацията по чл. 46. Той отбелязва, че и Комисията е тълкувала по същия начин сходната формулировка на турската декларация по чл. 25 от Конвенцията.

Б. Други аргументи на страните

Турското правителство поддържа, че процесът на "отнемане" на собственост в Северен Кипър е започнал през 1974 г. и е прераснал в необратима експроприация по силата на чл. 159(1)(в) от Конституцията на "ТРСК" от 7 май 1985 г., което е оправдано съгласно международноправната доктрина за необходимостта. "ТРСК" е демократична и конституционна държава, чиято конституция е приета с референдум и която е установена от турския кипърски народ в упражнение на правото му на самоопределение и, следователно, е в състояние да създава валидни правни норми. Освен това, като са приели за законни ареста и задържането на жалбоподателите по делото *Хризостомос и Папахризостому срещу Турция*, Комисията и Комитетът на министрите на Съвета на Европа са признали за валидни съответните закони на "ТРСК" (доклад на Комисията от 8.VII.1993 г., §§ 143-170 и резолюция ДН (95) 245 от 19.X.1995 г.). Турското правителство твърди, че по този начин жалбоподателката е загубила окончателно собствеността си върху земята много преди решаващата дата 22 януари 1990г. - не по-късно от 7 май 1985 г. От това следва, според тях, че се касае за еднократен акт, предшестваш приемането на юрисдикцията на Съда съгласно чл. 46, и той няма компетентност *ratione temporis* да разгледа оплакванията на г-жа Лоизиду.

Жалбоподателката, подкрепяна и от кипърското правителство, поддържа, че отказът на достъп до имотите ѝ след 1974 г. и последващата пълна загуба на контрол върху собствеността ѝ съставляват продължавано нарушение на правата ѝ и тази концепция е възприета в практиката на органите по Конвенцията и на други международни съдилища. Принципите на международното право трябва да се вземат предвид при тълкуване на Конвенцията, а конституцията на "ТРСК" от 1985 г. е недействителна по международното право, както е признала и международната общност, тъй като е следствие от незаконната употреба на сила от страна на Турция. Освен това, политиката на турските власти се основава на расова дискриминация в нарушение на чл. 14 от Конвенцията и обичайното международно право. Съответно, според тях, действието на конфискационните разпоредби на Конституцията от 1985 г. не следва да признава.

Кипърското правителство поддържа, че отказът на необезпокоявано ползване от собствеността на гръцките кипърци в окупираната зона е осъществен чрез систематичен и продължителен процес, но актове на турските власти сочат, че не е налице загубване на собствеността.

На заседанието по предварителните възражения Комисията е застъпила становището, че оплакванията на жалбоподателката касаят продължавано нарушение и Съдът може да ги разгледа за периода след 22 януари 1990 г. Пред Съда делегатът ѝ, подкрепян и от жалбоподателката, поставя въпроса дали възможността на Турция да въвежда свързани с Конституцията от 1985 г. нови факти, на които не се е позовала пред Комисията, не е преклудирана.

В. Заключение на Съда

"Съдът отбелязва най-напред, що се отнася до възражението за преклудиране, че по принцип няма пречка при разглеждането на едно оплакване по същество той да вземе предвид нови факти, допълващи и изясняващи установените от Комисията, ако ги счита за относими." В тази връзка той посочва, че макар и възражението *ratione temporis* да е направено в производството пред Комисията, тя не е анализирала в решението си по допустимостта въпроса дали се касае за продължавано състояние или за еднократен акт. Този въпрос, бегло засегнат пред Съда при разглеждане на предварителните възражения, е подробно обсъден от страните едва в производството по същество. Поради това Съдът намира възражението за неоснователно.

Съдът припомня, че е възприел понятието за продължавано нарушение на Конвенцията и действието му при временни ограничения на компетентността на създадените с нея органи (вж. напр. решенията по делата [Панамихалополус и др.](#) и [Агротексим и др. срещу Гърция](#)³). Съответно, настоящият случай касае твърдени нарушения от продължавано естество, ако за целите на чл. 1 от Протокол № 1 и чл. 8 от Конвенцията жалбоподателката все още може да бъде разглеждана като юридически собственик на земята, което Съдът остава да прецени."

В това отношение Съдът взема предвид становището на турското правителство, че жалбоподателката е загубила собствеността си през 1985 г. по силата на чл. 159 от конституцията на "ТРСК". Той обръща внимание и върху резолюции на Съвета за сигурност на ООН, на Комитета на министрите на Съвета на Европа и на Европейската общност, осъждащи прокламирането на "ТРСК" и призоваващи държавите да не я признават, както и върху факта, че единствено кипърското правителство е международно признато като правителство на Република Кипър в дипломатическите и договорни отношения и в работата на международните организации. Съдът припомня, че Конвенцията трябва да се тълкува в светлината на тълкувателните правила, установени във Виенската конвенция за правото на договорите, и че съгласно нейния чл. 31 § 3(с) трябва да се държи сметка за "всички относими правила на международното право, приложими в отношенията между страните".

"По мнение на Съда, принципите, които стоят в основата на Конвенцията, не могат да се тълкуват и прилагат във вакуум. При решаването на спорове относно собствената му юрисдикция съгласно чл. 49 от Конвенцията, той трябва да вземе предвид и всички относими правила на международното право, като държи сметка за специалния характер на Конвенцията като договор за правата на човека. В това отношение от международната практика и различните споменати резолюции, формулирани със силни изрази, е очевидно, че международната общност не смята "ТРСК" за държава по международното право и че Република Кипър е останала единственото легитимно управление на Кипър - самото то

---

³ *Agrotexim and Others v. Greece*, A-330, решение от 24 октомври 1995 г.

задължено да съблюдава международните стандарти в областта на защитата на правата на човека и на правата на малцинствата. При това положение Съдът не може да придаде юридическа валидност за целите на Конвенцията на разпоредби като чл. 159 от основния закон, на който се позовава турското правителство. (...) В съответствие с това, не може да се счита, че в резултат на чл. 159 от конституцията на "ТРСК" от 1985 г. жалбоподателката е загубила собствеността си върху своето имущество. (...) Ето защо, от гледна точка на чл. 1 от Протокол № 1 и чл. 8 от Конвенцията жалбоподателката трябва все още да се счита за законен собственик на земята. Следователно, възражението *ratione temporis* е неоснователно."⁴

II. Относно твърдяното нарушение на чл. 1 от Протокол № 1

Жалбоподателката поддържа, че отказът на достъп до собствеността ѝ в Северен Кипър и последвалата загуба на контрол върху нея съставляват нарушение на чл. 1 от Протокол № 1 и отговорност за тях носи турското правителство.

A. По въпроса чия е отговорността

Г-жа Лоизиду твърди, че това дело е изключително, тъй като органите, осъществили намеса при упражняването на правото ѝ на собственост, не са тези на единственото законно управление на територията, където се намират имотите. Според нея това означава по-специално, че за да определи дали Турция е отговорна за твърдяното нарушение на нейните права по чл. 1 от Протокол № 1 във връзка със собствеността ѝ в Северен Кипър, Съдът трябва да държи сметка за принципите относно отговорността на държавата според международното право. Прякото участие на турски длъжностни лица в нарушения на Конвенцията не е правно условие за отговорност съгласно международното публично право. Според международното право, твърди жалбоподателката, държавата, която носи отговорност за дадена територия, продължава да я носи дори и територията да се управлява от местна администрация - нелегитимна като установена вследствие на незаконна употреба на сила или легитимна, какъвто е случаят с протекторатите или с по друг начин зависимите държави. Чрез делегиране една държава не може да избегне отговорността за нарушаване на задълженията си по международното право и по-специално на задълженията си по Конвенцията, които, както се вижда от нейния чл. 1, включват осигуряване на предвидените в нея права.

Г-жа Лоизиду поддържа, че създаването на "ТРСК" е правно недействително и тя не е призната. След като Република Кипър очевидно не може да бъде отговорна за частта от острова, която е окупирана от Турция, отговорността следва да се носи от последната. В противен случай северната част на Кипър би се оказала във вакуум, що се отнася до отговорността за нарушения на правата на човека, а това би било в противоречие с принципа за ефективност, залегнал в Конвенцията. Във всеки случай, съществуват доказателства, че Турция има действителен и пълен контрол върху събитията в окупираната зона. Г-жа Лоизиду изтъква и презумпцията за отговорност на Турция, която произтича от констатацията на Съда във фазата по предварителните възражения, че същата има юрисдикция.

---

⁴ Решението е взето с мнозинство от 11 срещу 6 гласа.

Според кипърското правителство, Турция има действителен военен и политически контрол върху Северен Кипър. Тя не може да избегне отговорността си по международното право, като претендира, че е предала управлението на Северен Кипър на един незаконен "марионетен" режим.

Турското правителство отрича да има юрисдикция в Северен Кипър по смисъла на чл. 1 от Конвенцията. На първо място то припомня предшестващата практика на Комисията, която ограничава юрисдикцията на Турция "до граничната зона, а не до цялата територия на Северен Кипър под контрола на турските кипърски власти" (вж. решенията по допустимостта на жалби 6780/74 г., 6950/75 г. и 8007/77 г.) На второ място, изтъкнатата презумпция за контрол и отговорност била оборима. В това отношение била изключително важна констатацията на Комисията в доклада ѝ по делото *Хризостомос и Папахризостому срещу Турция* от 8 юли 1993 г., че задържането и изправянето пред съд на жалбоподателите в Северен Кипър не представляват "действия", за които Турция носи отговорност. Нещо повече, в случая Комисията не е намерила индикации за упражняван от турските власти контрол върху управлението на затвора или правосъдието, осъществявани от турските кипърски власти.

В допълнение турското правителство твърди, че въпросът за юрисдикцията по чл. 1 от Конвенцията не е идентичен с въпроса за отговорността на държавата по международното право. Чл. 1 няма предвид отговорността на държавата, а изисквал доказателства, че действието, от което се оплаква жалбоподателят, действително е извършено от орган на държавата-ответник или под негов пряк контрол и че този орган по времето на твърдяното нарушение е упражнявал ефективна юрисдикция по отношение на жалбоподателя. Погледнато от този ъгъл, в случая Турция не е упражнявала ефективен контрол и юрисдикция по отношение на жалбоподателката, тъй като на решаващата дата 22 януари 1990 г. контрол върху нейното право на собственост са имали властите на турската кипърска общност, конституционно организирани в рамките на "ТРСК", без да упражняват по какъвто и да е начин юрисдикция от името на Турция. В този контекст те отново подчертават, че "ТРСК" е демократична и конституционна държава, политически независима от всички други суверенни държави, включително от Турция. Турските сили в Северен Кипър били там за защита на турските кипърци и със съгласието на управляващите в "ТРСК".

"По въпроса чия е отговорността Съдът припомня на първо място, че в споменатото по-горе свое решение по делото *Лоуиду* (относно предварителните възражения) той е подчертал, че съобразно с установената му практика понятието "юрисдикция" по чл. 1 от Конвенцията не се ограничава до националната територия на договарящата държава. Съответно, отговорността на договарящите държави може да бъде ангажирана вследствие на действия или бездействия на техните органи, които имат последици извън собствената им територия. От особено значение за това дело е изводът на Съда, в съответствие с релевантните принципи на международното право относно отговорността на държавата, че отговорността на една договаряща държава може да бъде ангажирана и когато в резултат на военни действия - независимо дали са законни или незаконни - тя упражнява ефективен контрол върху област извън националната ѝ територия. Задължението да осигури в такава област правата и свободите, установени в Конвенцията, произтича от факта на този контрол, независимо дали се упражнява пряко чрез нейните въоръжени сили или чрез подчинена местна администрация.

На второ място Съдът подчертава, че ще се концентрира върху въпросите, поставени по настоящото дело, но без да изпуска от внимание общия контекст.

За преценката на Съда чия е отговорността е важно признанието на турското правителство, че жалбоподателката е изгубила контрол върху собствеността си в резултат на окупацията на северната част на Кипър от турските войски и установяването там на "ТРСК". Нещо повече, не се спори, че жалбоподателката няколко пъти е била възпрепятствана от турски войски да получи достъп до имотите си. Все пак, в течение на производството турското правителство отрича отговорността на държавата, като поддържа, че въоръжените ѝ сили са действали само съвместно с властите на според тях независимата и автономна "ТРСК" и от тяхно име.

Съдът припомня, че по системата на Конвенцията установяването и проверката на фактите е задължение на първо място за Комисията. Съдът, обаче, не е обвързан от фактическите констатации на Комисията и е свободен да направи своя собствена преценка в светлината на всички материали по делото.

Комисията е констатирала, че на жалбоподателката е бил отказван и продължава да бъде отказван достъп до северната част на Кипър, в резултат от присъствието в Кипър на турски сили, които упражняват цялостен контрол в граничната област. Ограничената сфера на тази констатация за "контрол" трябва да се разглежда в светлината на квалификацията, която Комисията е направила на оплакването на жалбоподателката, като касаещо основно свободата на придвижване през буферната зона. Съдът, обаче, трябва да прецени доказателствата с оглед на задачата да се произнесе по въпроса дали Турция е отговорна за продължавания отказ на достъп до собствеността ѝ и за последващата загуба на контрол върху нея.

Не е необходимо да се определя дали Турция действително упражнява щателен надзор върху политиката и действията на властите на "ТРСК", както твърдят жалбоподателката и правителството на Кипър. Големият брой войски, активно ангажирани в Северен Кипър, правят очевиден факта, че нейната армия упражнява действителен цялостен контрол върху тази част на острова. Такъв контрол, съгласно приложимия критерий и при обстоятелствата по делото, води до нейната отговорност за политиката и за действията на "ТРСК". Засегнатите от такива политика или действия, следователно, попадат под юрисдикцията на Турция по смисъла на чл. 1 от Конвенцията. Нейното задължение към жалбоподателката да ѝ осигури установените в Конвенцията права и свободи, следователно, се простира и върху северната част на Кипър. (...)

От изложеното следва, че продължаваният отказ на достъп на жалбоподателката до нейната собственост в Северен Кипър и произтичащата загуба на всякакъв контрол върху тази собственост са въпроси, които попадат в "юрисдикцията" на Турция по смисъла на чл. 1 и поради това за него носи отговорност Турция."⁵

Б. Намеса при упражняването на правото на собственост

Жалбоподателката и правителството на Кипър подчертават, че противно на даденото от Комисията тълкуване, оплакването не се ограничава до достъпа до собствеността, а е много по-широко и касае едно фактическо положение - поради постоянния отказ на достъп жалбоподателката в действителност е загубила всякакъв контрол върху земята си, както и всякаква възможност да я ползва, продава, дарява, ипотекира, разработва и да се възползва от нея. Това положение,

---

⁵ Решението е взето с мнозинство от 11 срещу 6 гласа.

според тях, може да се оприличи на фактическа експроприация по смисъла на практиката на Съда. Те отричат да е налице формална експроприация, но добавят, че ако и доколкото е имало опити за такава, съответните актове не трябва да се вземат под внимание, тъй като противоречат на международното право.

Според турското правителство и Комисията, случаят касае само достъпа до имотите, а правото на мирно ползване от собствеността не включва като необходим елемент правото на свобода на придвижване.

Турското правителство твърди, освен това, че евентуална абсолютна свобода на жалбоподателката на достъп до собствеността ѝ, без оглед на фактическата политическа ситуация на острова, би попречила при преговорите между двете общности, които са единственият подходящ начин за решаване на проблема.

"От решението на Комисията по допустимостта Съдът отбелязва на първо място, че оплакването на жалбоподателката по чл. 1 от Протокол № 1 не се ограничава до въпроса за физическия достъп до имотите ѝ. Нейното оплакване, както е изложено в жалбата ѝ пред Комисията, се състои в това, че отказвайки ѝ достъп до имотите, Турция "постепенно в течение на последните 16 години е засегнала правото ѝ като собственица и по-специално правото ѝ на мирно ползване от нейната собственост, като по този начин е осъществила продължавано нарушение на чл. 1". Нещо повече, именно това оплакване, както е формулирано по-горе, се обсъжда от жалбоподателите и от турското правителство в техните писмени и устни становища.

В тази светлина Съдът не може да приеме характеризирането на оплакването на жалбоподателката като ограничаващо се до свободата на придвижване. Поради това чл. 1 от Протокол № 1 намира приложение.

По въпроса дали е извършено нарушение на чл. 1, Съдът най-напред припомня констатацията си, че за целите на този текст трябва да се счита, че жалбоподателката е останала собственик на земята.

Все пак, поради факта, че от 1974 г. насетне ѝ е бил отказван достъп до земята, тя в действителност е загубила всякакъв контрол и всички възможности да я ползва. Постоянното отказване на достъп, следователно, трябва да се разглежда като намеса при осъществяването на нейните права по чл. 1 от Протокол № 1. Такава намеса не може, при изтъкнатите от жалбоподателката и кипърското правителство изключителни обстоятелства на случая, да се разглежда като лишаване от собственост или като контрол върху ползването по смисъла на първата и втората алинея на чл. 1 от Протокол № 1. Тя, обаче, очевидно попада в хипотезата на първото изречение на тази разпоредба, като намеса при мирното ползване от собствеността. В това отношение Съдът отбелязва, че създаването на спънки може да съставлява нарушение на Конвенцията, точно както и една правна пречка (вж. *mutatis mutandis* решението по делото *Еъри*).

С изключение на едно бегло препращане към доктрината за необходимостта, като оправдание за действията на "ГРСК", и към факта, че собствеността е предмет на преговори между двете общности, турското правителство не е потърсило начин да обоснове тази намеса при осъществяването на правото на собственост на жалбоподателката, за която отговаря Турция.

Не се обяснява, обаче, как нуждата да се подслонят турските кипърски бежанци в годините след турската интервенция на острова през 1974 г. би могла да оправдае пълното отричане на правото на собственост на жалбоподателката във формата на тотален и постоянен отказ на достъп и една твърдяна експроприация без обезщетяване. Нито пък фактът, че собствеността е предмет на преговори

между двете общности в Кипър, може да представлява достатъчно оправдание за тази ситуация, по смисъла на Конвенцията.

При тези обстоятелства Съдът заключава, че е било и продължава да бъде налице нарушение на чл. 1 от Протокол № 1."⁶

III. Относно твърдяното нарушение на чл. 8 от Конвенцията

Жалбоподателката подчертава, че е израснала в Кирения, където семейството ѝ е живяло от поколения и където баща ѝ и дядо ѝ са били уважавани лекари. Наистина, след сключването на брак през 1972 г. тя се преместила в Никозия и се установила там, но планирала да живее в един от апартаментите, чието строителство било започнато към момента на турската окупация. Окупацията направила невъзможно довършването на строителството и последвалите събития ѝ попречили да се върне да живее отново в родния си град.

"Съдът констатира, че домът на жалбоподателката не се е намирал в процесните имоти. По негово мнение, смисълът на понятието "дом" в чл. 8 би се оказал разширен, ако то се тълкува като обхващащо имот, върху който се планира построяването на къща, с цел да се живее в нея. Това понятие не може да се тълкува, също така, като включващо район в една държава, в който човек е отраснал и в който са корените на семейството му, но където вече не живее.

Съответно, не е осъществена намеса при упражняването на правата на жалбоподателката по чл. 8."⁷

---

⁶ Решението е взето с мнозинство от 11 срещу 6 гласа.

⁷ Решението е единодушно.